

GEOGRAFSKA ANALIZA VOLITEV LETA 1990

Peter Repolusk *

Uvod

Analize volilnih rezultatov po prostorskih enotah vse do sedaj v slovenski geografiji ni bilo. Vzroki za to so znani, saj je bila skoraj vsa individualna politična ambicija omejena z zaprto vmesno stopnjo med volilcem in družbeno ustanovo. Prve demokratične volitve (aprila 1990) so na široko odprle možnost afirmiranja individualnih političnih interesov. Analiza volilnih rezultatov je za geografijo pomembna iz več razlogov:

- kaže vplive strukture geografskega okolja na volilno odločitev;
- odkriva nekatere možne nosilce socioekonomskega in prostorskega razvoja v regiji;
- odkriva vsebino in dinamiko prostorskih sprememb v odvisnosti od političnih struktur.

Pričujoča analiza se nanaša na prvi sklop vprašanj. Analiza geografskih vidikov volitev leta 1990 ima nekaj pomanjkljivosti, saj so bile to prve tovrstne volitve v Sloveniji po dolgih desetletjih. Volitve so se odvijale v času globalnih mednarodnih sprememb in ne nazadnje v času hudih političnih konfliktov. Volilna in parlamentarna kultura in tradicija sta še vedno v inicialni fazi, zato so bili izidi pod močnim vplivom političnih premikov, gospodarski, socialni in regionalni interesi pa so bili bolj v ozadju, kot je pričakovati v prihodnje. Kljub temu je mogoče razbrati

* *Dipl. geog., Inštitut za geografijo Univerze, 61000 Ljubljana, Trg francoske revolucije 7, SLO*

nekatero osnovne geografske elemente volilnih izidov, ki nakazujejo geografsko strukturiranost volilnega telesa v Sloveniji.

Predmet opazovanja in metoda dela

Predmet opazovanja so bili izidi volitev v Družbenopolitični zbor Skupščine, kjer so volitve potekale po proporcionalnem sistemu in zato najbolje odražajo splošno politično ter ekonomsko in socialno strukturo volilcev. Upoštevani so bili glasovi, oddani za devet parlamentarnih strank, ki so v Družbenopolitičnem zboru zbrale naslednje odstotke glasov: LS (Liberalna stranka) - 3,5 %, SSS (Socialistična stranka) - 5,4 %, LDS (Liberalno-demokratska stranka) - 14,5 %, SLS (Kmečka zveza-Slovenska ljudska stranka) - 12,6 %, SSDS (Slovenska socialdemokratska stranka) - 7,4 %, tedanja SDZ (Slovenska demokratična zveza) - 9,5 %, SKD (Slovenski krščanski demokrati) - 13,0 %, Zeleni - 8,8 % in SDP (Stranka demokratične preno-ve - nekdanja Zveza komunistov) - 17,3 %.

Matrika povezanosti spremenljivk (Pearsonov koeficient korelacije)
Spremenljivke:

- B : delež mestnega prebivalstva l. 1991;
- C : delež kmečkega prebivalstva l. 1991;
- D : delež zaposlenih v industriji in gradbeništvu l. 1991;
- F : delež glasov za LS;
- G : delež glasov za SSS;
- I : delež glasov za LDS;
- J : delež glasov za SLS;
- K : delež glasov za SSDS;
- L : delež glasov za SDZ;
- M : delež glasov za SKD;
- N : delež glasov za Zvezo za ohranitev enakopravnosti občanov
- O : delež glasov za Zelene;
- P : delež glasov za SDP;
- CG : indeks gibanja števila prebivalstva 1991/1981;
- CH : delež avtohtonega prebivalstva (Slovenci, Madžari, Italijani, Romi) l. 1991;
- CI : delež prebivalstva katoliške in protestantske veroizpovedi po popisu prebivalstva l. 1991;
- CJ : delež glasov za koalicijo DEMOS.

Vir: Podatki Republiške volilne komisije popisa prebivalcev, gospodinj-
stev in stanovanj za leti 1981 in 1991, Zavod RS za statistiko.

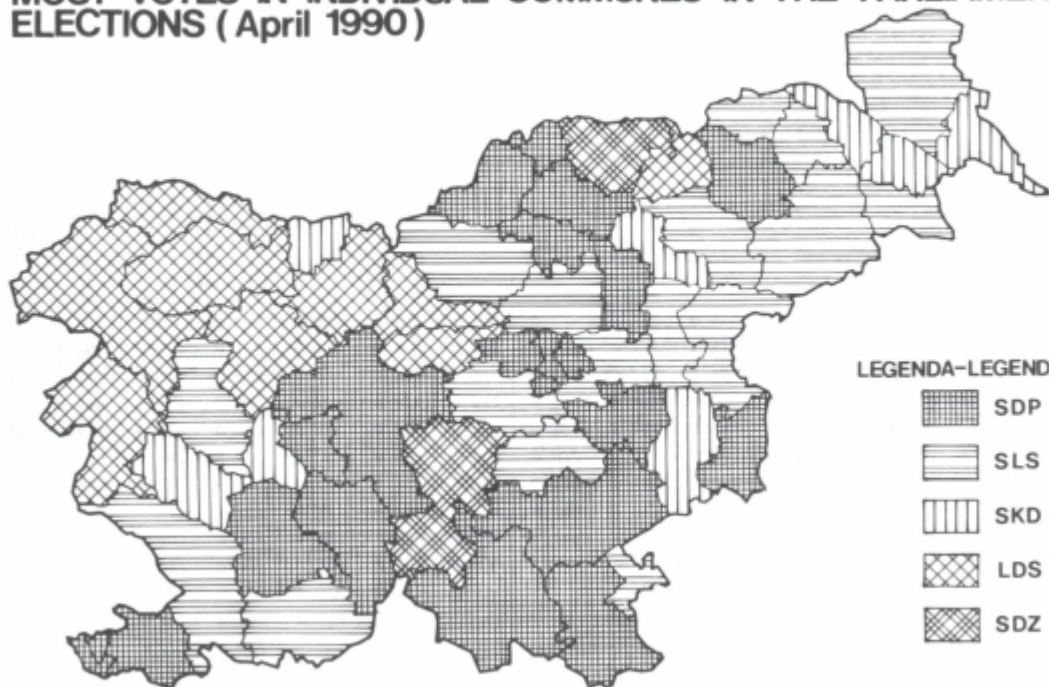
	B	C	D	F	G	I	J	K	L	M	N	O	P	CG	CH	CI
C	-0,767															
D	0,228	-0,424														
F	0,124	-0,301	0,027													
G	0,310	-0,351	0,217	0,042												
I	0,459	-0,656	0,386	0,127	0,096											
J	-0,726	0,772	-0,261	-0,103	-0,478	-0,507										
K	0,019	-0,002	0,095	0,031	-0,225	0,161	0,030									
L	0,258	-0,410	0,001	-0,006	0,387	-0,029	-0,456	-0,498								
M	-0,407	0,466	-0,116	0,121	-0,307	-0,236	0,158	-0,099	-0,262							
N	0,371	-0,249	0,113	0,107	0,167	0,328	-0,386	0,424	-0,279	-0,054						
O	0,074	-0,033	0,142	-0,051	-0,284	0,034	0,026	0,072	-0,219	-0,121	0,003					
P	0,561	-0,454	0,119	-0,259	0,334	0,080	-0,458	-0,362	0,354	-0,533	-0,071	-0,028				
CG	0,420	-0,408	0,077	0,292	0,169	0,221	-0,342	-0,087	0,383	-0,199	0,103	0,062	0,093			
CH	-0,759	0,621	0,025	-0,235	-0,334	-0,201	0,516	0,189	-0,247	0,397	-0,364	0,069	-0,619	-0,314		
CI	-0,769	0,788	-0,168	-0,198	-0,458	-0,460	0,609	0,137	-0,238	0,523	-0,290	0,056	-0,663	-0,215	0,801	
CJ	-0,735	0,724	-0,231	0,110	-0,582	-0,538	0,780	0,131	-0,296	0,551	-0,356	0,124	-0,747	-0,205	0,650	0,797

stopnja tveganja $P \leq 1\%$

stopnja tveganja $5\% \leq P < 1\%$

stopnja tveganja $P > 5\%$

POLITIČNE STRANKE, KI SO NA VOLITVAH ZA DRUŽBENO-POLITIČNI ZBOR RS (april 1990) DOBILE V POSAMEZNIH OBČINAH NAJVEČ GLASOV - THE POLITICAL PARTIES WHICH RECEIVED THE MOST VOTES IN INDIVIDUAL COMMUNES IN THE PARLIAMENTARY ELECTIONS (April 1990)

VIR: VOLILNA KOMISIJA RS

SOURCE: ELECTION COMMISSION OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Za prostorski (geografski) okvir analize so bile izbrane občine. Menimo, da so občine dovolj primerne enote za analizo, saj se glede na spremenljivke, ki so bile vključene v obdelavo, razmeroma normalno distribuirajo. Geografske značilnosti občin smo poizkušali opredeliti s stopnjo urbaniziranosti, agrarnostjo, rastjo prebivalstva, deležem zaposlenih v industriji in gradbeništvu ter deležem avtohtonega prebivalstva (Slovenci, Madžari, Italijani, Romi iz popisa prebivalstva).

Analiza je potekala na osnovi izidov volitev po posameznih občinah ter na osnovi statističnega izračuna povezanosti volilnih izidov in družbeno geografskih značilnosti za vse občine (matrika).

Rczultati analize

Vplivi na volilne izide so bili nedvomno širši, kot jih lahko opredelijo spremenljivke v matriki. Uspešnost strank v različnih delih Slovenije ni le znak regionalne strukture volilne baze, pomembni so lahko tudi povsem subjektivni faktorji:

- ugled strankinih kandidatov
- organiziranost stranke v določenem okolju.

Tako lahko ugotovimo relativno uspešnost LDS na Gorenjskem in severnem Primorskem, SDZ na Dolenjskem, SLS in SKD v vzhodni in jugovzhodni Sloveniji ter ponekod na Primorskem. SDP kaže navežanost na večja urbana središča. Glasovi SSS, LS in Zelenih so razmeroma enakomerno razporejeni, SSDS pa izkazuje zelo različne rezultate, z močno koncentracijo na osrednjem Štajerskem in na Gorenjskem, drugje pa je število glasov bistveno nižje. Največja variabilnost števila glasov po občinah je značilna za SSDS ter SDZ, najmanjša za LS in Zelene. Podobne rezultate izkazujejo tudi druge raziskave (Kropivnik 1991), rezultati pa se malenkostno razlikujejo, ker so bile analize izdelane za večja območja (volilne enote).

Tabela: Uspešnost strank na občinskem nivoju

	1	2	3	4	5
LS	18	20	18	0	0
SSS	20	15	21	0	0
LDS	18	13	25	8	8
SLS	28	8	20	16	17
SSDS	13	7	36	0	1
SDZ	22	5	29	3	3
SKD	22	15	19	8	15
ZELENI	16	20	20	0	1
SDP	15	18	23	21	11

1 – število občin, v katerih je bila stranka nadpovprečno močna (indeks 110,1 in več);

2 – število občin, v katerih so bili izidi za stranko blizu državnega povprečja;

3 – število občin, v katerih je bila stranka podpovprečna (indeks 89,9 ali manj);

4 – število občin, v katerih je bila stranka najmočnejša

5 – število občin, v katerih je bila stranka druga najmočnejša

Vir: Podatki Republiške volilne komisije

Več informacij kot regionalnogeografska analiza izidov volitev dajo rezultati iz matrike. Ena od osnovnih geografsko pogojenih polarizacij nastaja med bolj ali manj urbaniziranimi oziroma agrarnimi območji. Kot izrazito urbani stranki nastopata SDP ter LDS, kot izrazito podeželski pa SKD in SLS. Statistične povezave so zelo močne. Kot manj izrazito urbani stranki lahko označimo SDZ in SSS. LS rahlo korelira z deležem nekmečkega prebivalstva, ni pa močna v mestnem okolju. Volilni rezultati zadnjih treh strank potrjujejo domnevo, da bi bilo kot tretjo geografsko enoto potrebno upoštevati tudi suburbana območja (ki se zlasti v strukturi prebivalstva bistveno razlikujejo od čisto urbanih območij). To potrjuje tudi močnejša pozitivna povezava rezultatov SDZ ter šibkejša za LS z rastjo števila prebivalstva, kar je zlasti po letu 1980 značilnost suburbanih območij. Zeleni in SSDS ne kažeta statističnih povezav z večjo ali manjšo urbanostjo oziroma agrarnostjo občin. Zlasti za slednjo je to presenetljivo, saj bi večji del glasov za to stranko pričakovali v mestnih okoljih.

Nepričakovano nizka je statistična povezava med volilnimi izidi ter dele-

žem aktivnega prebivalstva, zaposlenega v industriji in gradbeništvu. Pozitivna korelacija je le z deležem glasov za LDS. Rezultat lahko razložimo z razmeroma nizko stopnjo programske in organizacijske povezanosti strank tako imenovane levice s svojo volilno bazo.

Zelo močne statistične povezave so med deležem slovenskega prebivalstva (skupaj z Madžari, Italijani in Romi) ter deležem prebivalstva, ki se je v popisu prištelo h katoliški oziroma protestantski veroizpovedi in številom glasov za posamezne stranke. Obe strukturi sta v tesni statistični povezavi z agrarnostjo oziroma urbanostjo občin, zato so korelacijski koeficienti tako po moči kakor vsebini skoraj identični.

Politične stranke na volitvah leta 1990 lahko glede na moč na posameznih geografskih območjih ter na medsebojna razmerja (rezultati iz matrike) razdelimo v naslednje skupine:

1. SLS in SKD; stranki sta bolj vezani na podeželska območja, glede na izide volitev statistično negativno povezani s 5. skupino (razlike v programu) in 4. skupino (navезanost na drugačno geografsko okolje).
2. SSDS; statistično negativno povezana s strankami 4. in 5. skupine (deloma zaradi programskih razlik, deloma pa zaradi konkurence v okviru iste potencialne volilne populacije).
3. LS in Zeleni; programsko manj sorodni stranki, povezuje ju indiferentnost do volilnih izidov drugih strank ter do družbenogeografskega okolja.
4. SDZ; že omenjena statistično negativna povezava s 1. skupino, statistično pozitivna povezava s 5. skupino (obe sta močni v urbanem okolju).
5. SDP, LDS, SSS; glede na rezultate matrike medsebojno indiferentne, vendar so povezane zaradi sorodnih odnosov s 1. in 4. skupino. Pretežno mestne stranke.

Iz pričujočih rezultatov je razviden tudi del vzrokov in razpada koalicije DEMOS (LS, SLS, SSDS, SDZ, SKD, Zeleni), ki je slonela bolj na globalno politični kot pa programski povezavi strank z različnimi programi in z različno močjo v posameznih geografskih okoljih.

V medijski in strokovni praksi je pogosta delitev političnih strank na levo in desno. Ostra delitev je težavna zaradi številnih prehodov, predvsem pa zato, ker politične stranke v državi vse bolj postajajo del istega političnega sistema ter splošni interesi zaradi tega težijo k prevladi nad delnimi (strankarskimi). Precej ohlapna levo-desna delitev strank je raziskana tudi v Sloveniji (Toš 1992 b). Razlike med obema skupinama so predvsem v odnosu do tradicionalnih vrednot okolja, družine, tujcev, socialne družbe ipd. Naša analiza potrjuje pretežno desno politično usmeritev na podeželju, pretežno sredinsko in levo pa v urbanih okoljih. Vendar kaže opozoriti na problem, ki je značilen za večino nekdanjih socialističnih držav, ne le za Slovenijo. To je zelo počasno oblikovanje klasično razumljene levice, ki bi v obstoječih in bodočih gospodarskih in socialnih razmerah lahko imela veliko vlogo. Stranke, ki naj bi sodile v levo, imajo pri svoji potencialni volilni bazi razmeroma slab odziv. To se deloma kaže tudi v matriki (industrijska delovna sila ter stranki SDP in SSS). Stranke levice v svoj interesni krog vključujejo velik del nekdanjega političnega in gospodarskega vodstva. Zato je ob deklarirani socialdemokratski usmeritvi opaziti močne liberalistične tendence.

Zaključki

Volitve leta 1990 so potekale v specifični klimi globalnih družbenih sprememb, kar je vsekakor vplivalo na izide. V dveh letih po volitvah je prišlo do nekaterih bistvenih sprememb v politični strukturi Slovenije. Vsekakor pa velja, da poleg družbene tudi geografska strukturiranost Slovenije vpliva na politične odločitve volilcev. Ne glede na številne subjektivne faktorje in predvsem številne spremembe razmerij znotraj in med političnimi strankami lahko pričakujemo, da bo vzporedno s stabilizacijo političnih programov prišlo tudi do bolj ali manj izrazite geografske diferenciacije političnih vplivov in organiziranja. Poleg programske se uveljavlja tudi geografska konkurenca političnih strank. Zato lahko govorimo tako o ideološki in programski kot tudi geografski povezanosti, konkurenčnosti in indiferentnosti strank. Pomembno je tudi,

da prihaja do razlik v reagiranju strank na globalnem in nižjem regionalnem nivoju prav zaradi lokalnih (geografsko definiranih) vzrokov. Slovenski politični prostor se še oblikuje, lahko pa pričakujemo nadaljnjo krepitev tistih strank, ki se bodo vezale na jasno definirane socioekonomske skupine prebivalstva ter na regionalno ekonomsko osnovo. To bo najverjetneje osnova politične karte Slovenije v prihodnosti.

LITERATURA

Kropivnik, S., 1991: Politični zemljevid Slovenije, Teorija in praksa, let. 28, št. 1-2, Ljubljana.

Toš, N., 1992 a: Volilci in politične stranke, Teorija in praksa, let. 29, št. 1-2, Ljubljana.

Toš, N., 1992 b: Ideološka strukturiranost volilnega telesa, Teorija in praksa, let. 29, št. 3-4, Ljubljana.

Popis prebivalcev, gospodinjtev in stanovanj za leto 1991. Zavod za statistiko Republike Slovenije.

Podatki Republiške volilne komisije.

AN ATTEMPT AT A GEOGRAPHICAL ANALYSIS OF ELECTIONS IN SLOVENIA

SUMMARY

To date there have been no analyses of election returns by geographic region in Slovenia. The first democratic elections have broadly opened the possibility of affirming individual political interests. An analysis is of interest to geographers for many reasons:

- it shows the influences of the structure of the geographical surroundings on voting decisions;

- it reveals several possible promoters of social economic and spatial development in a region;
- it reveals the structure and pace of spatial changes in relation to political structures.

This analysis addresses the first group of questions. The elections occurred during a time of global international changes and especially a time of terrible political conflicts. The tradition and culture of elections and the parliament are still in a rudimentary stage so the results were under the strong influence of political maneuvering, while economic, social and regional interests were more in the background than is to be expected in the future. Despite this it is possible to glean certain basic geographical elements from the election results which show the geographical structure of the voting body in Slovenia.

The data used were the results of the parliamentary election. In the authors' opinion, the results of these elections best express the general political, economic and social structure of the voters. Votes cast for the following ten political parties were used in this analysis: LS (the Liberal Party), SSS (the Socialist Party), LDS (the Liberal-Democratic Party), SLS (the Farmers' Union-Slovene People's Party), SSDS (the Slovene Social-Democratic Party), the former SDZ (the Slovene Democratic Union), SKD (the Slovene Christian Democratic Party), the Green Party and SDP (the Party of Democratic Reformation - formerly the Union of Communists).

The regional (geographical) unit chosen for the analysis was the commune. The authors feel that the communes are adequately representative units for the analysis, because the communes had relatively normal distributions for variables used in the analysis. We tried to define the geographical characteristics of the communes using the level of urbanism, the agrarian level, the population growth, the percentage of the work force in industry and construction and the structure of the indigenous inhabitants (Slovenes, Hungarians, Italians and gypsies from the census).

The analysis was performed on the basis of the election results from individual communes and on the basis of a statistical calculation of the relation between the election results and the social geographic characteristics of the communes.

The success of the parties in various parts of Slovenia is not always only a sign of the regional structure of the voting base, other completely subjective factors are also important:

- the reputation of the parties' candidates;
- how well a party is organized in a particular area.

In such a manner this analysis indicates the relative success of the LDS Party in the Gorenjski and southern littoral regions, the SDZ Party in the Dolenjski region, the SLS Party and the SKD Party in eastern and southeastern Slovenia and in some parts of the littoral region. The SDP Party shows strong ties to the larger urban centers, the votes for the SSS Party, the LS Party and the Green Party were relatively evenly distributed, while the SSDS Party shows varying results, with a heavy concentration in the central Štajerski and Gorenjski regions and elsewhere a significantly lower number of votes. The SSDS and the SDZ parties show the greatest variability in the number of votes by commune, while the LS and Green parties show the least. Other studies indicate similar results (Kropivnik 1991). The results are slightly different because the analyses were done on larger regions (voting districts).

The results in the matrix yield a lot of information on the regional geographic analysis of the election results. One of the main geographically based polarizations arises in the urbanized and agrarian regions. The SDP and LDS parties appear to be exceptionally urban parties, while the SKD and SLS parties are notably rural. The statistical correlations are very strong. The SDZ and SSS parties can be identified as urban rather than rural parties although not to such a marked degree. The LS Party is loosely correlated to the nonfarming population although it is not strong in the cities. The election results of the last three parties confirms the supposition that a third geographical region also needs to be considered (which is significantly different than purely urban regions particularly in terms of population structure). This also confirms a stronger positive connection between the results of the SDZ Party and the population growth and a weaker connection for the LS Party. The growth in population has been especially a characteristic of the suburban areas since 1980. The Green and SSDS parties do not show a noticeable statistical correlation to urban or rural communes. This is particularly surprising for the Green Party, which would be expected to get a greater number of votes in city environments.

The statistical correlation between the election results and the voting population employed in industry and construction is unexpectedly low. There is a positive correlation only in the number of votes for the LDS Party. The results can be explained most easily by the relatively low level of programmed and organized ties of the parties on the left with their voting constituencies.

Very strong statistical correlations exist between the number of votes cast for particular political parties and the percentage of native Slovenes (together with Hungarions, Italians and gypsies) or the percentage of those who identified themselves as Catholic or Protestant. Probably national and religious structures do not directly influence the election results. Both structures are closely correlated with the agrarian and urban communes so that correlation coefficients are almost identical.

The political parties participating in the elections in 1990 can be separated into groups based on their strength in individual geographical regions and their comparative performances (results from the matrix) as follows:

1. The SLS and SKD parties: these two are more tied to rural areas. Considering the election returns, they have a negative correlation to the 5th group (differences in party platform) and to the 4th group (they are connected to a different geographic area).
2. The SSDS party: this party has a negative correlation to parties in the 4th and 5th groups (partly because of platform differences and partly because of competition for the same voting blocks).
3. The LS and Green parties: these two have less in common with party platforms and do show a correlation to the election results of other parties or to the social geographic environment.
4. The SDZ party: the negative correlation to the 1st group has already been mentioned. This party has a positive correlation with the 5th group (both are strong in urban areas).
5. The SDP, LDS and SSS parties: considering the results of the matrix, these parties have no mutual correlation, however they are related by their similar platforms to the 1st and 4th groups. These parties are predominantly urban parties.

In the media and in professional practice it is common to position political parties on the left or on the right. The left-right distinction has also been researched in Slovenia (Toš 1992 b). The differences between the two are mainly in their views on traditional values concerning the environment, family, foreigners, social programs, etc. This analysis confirms that rural areas are inclined to be on the right and urban areas are inclined to be in the center or on the left. One special problem, characteristic not only of Slovenia but of most of the formerly socialistic countries, should be borne in mind. This problem is the slow formation of the classically known left. This left could play a very important role in influencing the

current and future economic and social conditions. Parties which ought to be on the left have a relatively bad reputation within their own potential voting constituency. This is partly shown in the matrix (the industrial work force and the SDP and SSS parties). Parties on the left to a large degree represent the upper and upper middle classes of society including a significant portion of the former political and business leaders. Thus, a strong liberal tendency to the social democratic movement can be noticed.

Despite the numerous subjective factors and the changes in the conditions within and between the political parties, it can be expected that parallel to a stabilization of the party platforms there will also be a distinctive geographic differentiation of political influence and organization. Geographically defined competition between political parties will also become evident in addition to other political differences. Thus, just as we can talk about the ideological and thematic differences, we can examine how parties are geographically connected or competitive, if at all. The Slovene political arena is still taking shape, but we can expect continued expansion of those parties which will represent a clearly defined social economic group and a regional economic base. That will probably be the future political map of Slovenia.